

Několik poznámek k možné struktuře magisterských studijních oborů na IMS

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

V souvislosti s kolujícími texty, které se více či méně věnují koncepčním otázkám organizace kateder a celého institutu v souvislosti s teritoriálním vymezením, bych rád přispěl svým kratším názorem na možnou organizaci studijních oborů zajišťovaných na IMS. Vychází to z mých vlastních zkušeností studenta oboru NRS, byť je tomu již téměř šest let, co jsem opustil „lavice“, a z nejrůznějších diskuzí vedených v průběhu let s mnoha pracovníky i studenty IMS v neposlední řadě pak na výjezdním zasedání v Peci.

Ve svém příspěvku se zaměřím pouze na magisterské česko-jazyčné obory, vycházím z předpokladu, že bakalářský stupeň je v současné struktuře MTS a CNS stabilizovaný. Doktorský stupeň bych rád ponechal stranou této debaty.

Při pohledu na dnešní vyučované magisterské obory na IMS beru v potaz měnící se požadavky pracovního trhu. Absolventi IMS dosud disponují velmi hlubokými znalostmi regionu vycházejících z výuky soudobých dějin v kombinaci s politickým, sociálním, právním a ekonomickým systémem určitého teritoria. Spolu s nadprůměrnými jazykovými znalostmi, kterými naši absolventi ve srovnání s ostatními disponují, představují velmi žádané pracovníky. Jsou schopni myslet a analyzovat problémy v širokých souvislostech a zpracovat velké množství dat do logických a systematických celků. To vše v několika jazycích na vysoké úrovni. Problém však nastává ve chvíli, kdy naši absolventi nenaleznou uplatnění přesně v tom teritoriu, na které se specializovali. U ostatních teritorií pak využívají pouze zlomkových uchovaných znalostí z bakalářského cyklu, což je na úroveň absolventa magisterského oboru opravdu málo a v konkurenci je oslabuje. Absolventi tak mají pocit, že hranice zkoumaného teritoria představují vysokou zeď, za kterou v době svého studia nevidí (a ani enchtějí vidět). Další často zmiňovaným nedostatkem je chybějící teorie. Byť se dosud neshodneme na tom, jak by ona teorie měla ve skutečnosti vypadat, navrhoval bych se držet alespoň na úrovni několika do problematiky předmětů zprostředkovávající náhled do politologie a mezinárodních vztahů.

Abych zde tolik neteoretizoval, připravil jsem strukturu možné kombinace tří magisterských oborů vyučovaných na IMS. Dva zbývající obory, evropská a americká studia, zůstávají v mém návrhu stranou, protože pokrývají kompaktní téma v prvním případě a teritorium v případě druhém. Ostatní tři obory lze vystavět komparativně v modulově strukturovaném studiu tak, aby to studentům nabízelo možnost zasadit „hlavní“ teritorium do kontextuálního vývoje teritorií „vedlejších“. Došlo by k uspořádání dosud nabízených předmětů (nikoliv zřejmě k závažnější snížení jejich počtu - není nutné se obávat „redukce“ personálu), vzniknou tématické synergie u zpracovávaných prací a v neposlední řadě bude možné „ušetřit“ dva habilitované garanty. Nicméně by existovali, podobně jako je tomu v zahraničí u podobně strukturovaných modulových studijních oborů, tzv. Modulverantwortliche – garanti jednotlivých modulů. Obor by se tak nenacházel pod „vládou“ pouze jednoho garanta (akreditační pravidla umožňují zřízení tzv. rady garantů). Ve svém návrhu vycházím z pokrytí

Střední Evropy modulem NMZ tak, jako tomu je u již dnes akreditovaných Středoevropských komparativních studií – tedy NMZ + Visegrád. Návrh by také umožnil větší cirkulaci studentů – v dnešní době se studenti magisterského cyklu většinou uzavřou na své katedře a nenavštěvují přednášky ostatních kateder, i když mají odpovídající jazykové znalosti – je to logické i s ohledem na stavbu studijních plánů. Činil jsem tak i já.

Jak by tedy návrh mohl vypadat? Vycházíme ze struktury dosavadních studijních oborů, které zahrnují historické koncepce, přehledy politických, sociálních, ekonomických a právních systémů. Dále zmiňují vývoj na poli kultury a umění. V neposlední řadě pak aktuality a geografii. Hlavní předměty by měly být doplněny řadou satelitních seminářů a přednášek, jako je tomu u bakalářského cyklu. Kreditově by to nemělo činit závažnější problém, protože se mi subjektivně zdají některé magisterské předměty jako „překreditované“. Jeden kredit by měl odpovídat zhruba 30ti hodinám práce studenta. (Pro Vaši informaci příkládám výstup z pracovní skupiny prof. Jiráka PRASK, která slouží jako návod na kreditování předmětů při akreditaci a výuce.)

Návrh členění studijního oboru:

Společný základ – povinné předměty

<u>Předmět</u>	<u>Rozsah</u>	<u>Kredity</u>	<u>Poznámka</u>
Diplomový seminář I.	0/2	3	
Diplomový seminář II.	0/2	3	
Metodologie teritoriálních studií	2/2	5	Přednáška + seminář ke specializačnímu teritoriu
Evropa prismatem české zahraniční politiky	1/1	4	
Politologie a komparace politických systémů	2/0	4	
Historické koncepce a interpretace	2/0	4	
Kurz hostujícího profesora	2/0	4	

Celkem: 27 kreditů

Modul Západní Evropa

<u>Předmět</u>	<u>Rozsah</u>	<u>Kredity</u>	<u>Poznámka</u>
Politické systémy ZE I.	2/2	5	Včetně satelitního semináře

Politické systémy ZE II.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Sociálně politický vývoj ZE I.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Sociálně politický vývoj ZE II.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Hospodářský systém ZE	1/1	4	
Kultura, umění školství ZE	1/2	4	Včetně satelitního semináře
Aktuality ZE	0/2	3	
Geografie ZE	0/2	4	

Celkem: 35 kreditů

Modul NMZ + Střední Evropa

<u>Předmět</u>	<u>Rozsah</u>	<u>Kredity</u>	<u>Poznámka</u>
Politické systémy NMZ + SE I.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Politické systémy NMZ + SE II.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Sociálně politický vývoj NMZ + SE I.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Sociálně politický vývoj NMZ + SE II.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Hospodářský systém NMZ + SE	1/1	4	
Kultura, umění školství NMZ + ZE	1/2	4	Včetně satelitního semináře
Aktuality NMZ + SE	0/2	3	
Geografie NMZ + SE	0/2	4	

Celkem: 35 kreditů

Modul VE (zde zahrnující VE + Balkán + Rusko)

<u>Předmět</u>	<u>Rozsah</u>	<u>Kredity</u>	<u>Poznámka</u>
Politické systémy VE I.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Politické systémy VE II.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Sociálně politický vývoj VE I.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Sociálně politický vývoj VE II.	2/2	5	Včetně satelitního semináře
Hospodářský systém	1/1	4	

VE			
Kultura, umění školství VE	1/2	4	Včetně satelitního semináře
Aktuality VE	0/2	3	
Geografie VE	0/2	4	

Celkem: 35 kreditů

Ve výsledku tak dojde ke strukturování nabídky předmětů zaměřujících se na určité teritorium. V rámci seminářů a doplňujících přednášek tak budou figurovat dnešní PV předměty, část jich zůstane tak, jako je tomu dosud, ve zbytkové nabídce PV předmětů na doplnění kreditů s tím, že budou otevřeny všem studentům. Výše představený systém předpokládá, že student by absolvoval povinné předměty a všechny kredity „specializačního“ modulu. U ostatních modulů by absolvoval pouze 15 kreditů. Například student, který by chtěl být zaměřený na ZE, by odstudoval P předměty a potom předměty v modulu ZE. V dalších modulech by plnil 15 kreditů.

Celkem by tedy student specializovaný na ZE plnil:

Společný základ - povinné předměty	27 kr
Modul ZE (hlavní – všechny kredity)	35 kr
Modul NMZ + SE (vedlejší – 15 kr)	15 kr
Modul VE (vedlejší – 15 kr)	15 kr
Celkem	92 kr

Zbytek by byl využit na jazyky (cca až 5 kr) a zbytek by byl využit na mimomodulové PV předměty a V předměty.

Modulový systém nabízí nejrůznější kombinace, kterými by se vyřešila problematika i nedostatečně (personálně) pokrytých specializací, jako je například Balkán – je možné připravit vznik menších modulů (ale jasně strukturovaných), ze kterých si budou studenti volit určitou kombinaci (například dnešní VE rozdělit na Východní Evropu, Rusko, Postsovětský prostor a Balkán – studenti by si volili např. 3 z 5ti modulů při hlavní specializaci).

Těším se na další diskuze a srdečně zdravím,

Tomáš Nigrin, 18.3.2012

Příloha 1

Doporučení postupu při přidělování kreditního ohodnocení předmětů ve studijních plánech bakalářských studijních oborů

Tento návod se skládá ze čtyř částí:

1. **zásady** pro přidělování kreditů předmětům
2. **postup** při udělování kreditů
3. **tabulka** s přehledem uznatelných činností a jejich hodinových dotací
4. **harmonogram** práce na inovaci kreditního ohodnocení

Preamble

Toto doporučení vychází ze zjištění, že současná situace ve způsobu ohodnocování předmětů kredity není dlouhodobě udržitelná, protože kreditní ohodnocení neslouží svému účelu. Hlavními slabiny je to, že

(a) ohodnocení kredity není v souladu s evropskými standardy, což komplikuje mezinárodní spolupráci;

(b) ohodnocení kurzu kredity neodpovídá skutečné zátěži a je v mnoha případech náhodné nebo vychází z jiných kritérií, než je studijní zátěž;

(c) studijní programy jsou rozdrobeny do množství malých kurzů, což vede k překrývání a neefektivnosti;

(d) příliš mnoho předmětů je založeno na „frontální výuce“ (pedagogova v podstatě monologická přednáška či prezentace před studenty), od které se v zahraničí postupně upouští a ponechává se pouze u přehledových přednášek uvádějících do problematiky oboru a jeho předmětu (včetně vývoje předmětu).

*Z těchto důvodů je vysoce žádoucí revize studijních plánů jednotlivých studijních oborů a tam, kde se tyto slabiny prokážou, i jejich restrukturalizace **Toto doporučení má za cíl revizi i případnou restrukturalizaci usnadnit a racionalizovat.***

Smyslem navrhovaných změn je

(a) zefektivnit využití kreditního systému tak, aby kredity vyjadřovaly skutečnou náročnost předmětu pro studenta (nikoliv pro pedagoga, proto kredity nelze využít k hodnocení pedagogické výkonnosti);

(b) přiblížit organizaci výuky a kreditní ohodnocení předmětů na FSV způsobu, jímž je studium organizováno na partnerských evropských školách;

(c) nabídnout garantům účinný nástroj, jímž by mohli efektivně sestavovat a inovovat studijní plány oborů, které garantují;

(d) vytvořit podmínky pro rovnoměrnější zatížení studentů, efektivnější rozvržení studia a minimalizaci „návalových stresů“ z kumulace zkoušek a dalších testovacích aktivit.

1. Zásady kreditního ohodnocení předmětů

1.1. Kreditní ohodnocení kurzu vyjadřuje rozsah práce průměrného studenta, kterou musí vynaložit k absolvování kurzu, vyjádřený v **hodinách** prostřednictvím **činností**.

1.2. Jeden kredit odpovídá 30 hodinám práce. Celkový počet hodin na tříletý bakalářský studijní obor je tedy $30 \times 180 = 5400$ **hodin**.

1.3. Pro kreditní ohodnocení kurzu je významný pouze součet hodin prováděných činností, nikoliv „tradiční“ dělení na přednášky/cvičení/semináře ani postavení předmětu ve studijním plánu (povinný/povinně volitelný) ani postavení či odborná úroveň pedagoga.

2. Postup při kreditním ohodnocování předmětů

2.1. Garant studijního programu/studijního oboru (dále jen garant) odečte od 180 kreditů 18 kreditů na volitelné předměty a X kreditů na výuku cizích jazyků podle toho, kolik jich má ve studijním plánu. Tím dostane skutečný počet **N kreditů**, které bude rozdělovat.

2.2. Pro větší průhlednost je vhodné strukturovat povinné předměty ve studijním plánu podle toho, (a) které připravují na SZk daného oboru a které mají jinou funkci, (b) ke které části státní zkoušky připravují. **Každý studijní plán musí obsahovat alespoň čtyři devítikreditové předměty připravující na SZk** (popř. dva devítikreditové předměty, které připravují na soubornou zkoušku, a dva devítikreditové předměty připravující na SZk, viz dále).

2.3. Pro rovnoměrnější rozložení zátěže lze doporučit rozdělení současné státní zkoušky na dvě části, první skládanou po 4. semestru, druhou skládanou po 6. semestru. První část pak lze deklarovat jako **soubornou zkoušku** a druhou část jako **vlastní SZk**. V takovém případě se postupuje takto: Garant rozdělí předměty do skupin (a) podle částí státní závěrečné zkoušky (do podskupin shromáždí předměty, které představují přípravu na danou část SZK), (b) na předměty, které nepřipravují přímo na některou z částí SZk (viz 2.2.). Pak rozhodne, kterou část SZk bude konat *jako soubornou zkoušku* po 4. semestru po splnění příslušných předmětů k dané části SZk a získání 15 kreditů z povinně

volitelných předmětů a kterou *jako SZk spolu s obhajobou* až po získání všech předepsaných kreditů a absolvování všech předepsaných povinností.

2.4. Garant přidělí konkrétní kredity jednotlivým předmětům podle předpokládaného objemu práce, a to v intervalu 3-9 kreditů.

2.5. Vyučující („garant“ předmětu) vypracuje sylabus předmětu, v němž podle níže uvedené tabulky vyjádří hodinovou zátěž v jednotlivých činnostech odpovídající počtu přidělených kreditů (nikdy pochopitelně nevyužije všechny činnosti nabídnuté v tabulce, ale započítá jen ty, které skutečně v kurzu využije).

2.6. Garant zkontroluje, zda je hodinová zátěž správně spočítána, zda se sylaby tematicky a metodologicky doplňují a nepřekrývají a zda nedochází ke zdvojování činností a předepsané literatury mezi předměty. Garant rozhoduje o tom, jak se budou případné problémy řešit.

3. Tabulka pro kreditní ohodnocení předmětu

pozn. 1: Vždy zaokrouhlujeme na celé hodiny nahoru. Přitom hodinou se rozumí šedesát minut, „vyučovací jednotkou“ se rozumí 40 minut (takže přednáška značená jako „2/0“ má osmdesát minut čili 1 hodinu a 20 minut týdně, takový předmět pak má v položce „kontaktní výuka“ celkovou hodinovou dotaci 18 hodin).

pozn. 2: Výpočet času potřebného na studium literatury vychází z toho, že za 1 hodinu je možné nastudovat 10 tiskových stran průměrně náročného souvislého odborného textu běžného knižního formátu.

Vzhledem k tomu, že studijní texty se náročností liší, provádí se výpočet pomocí těchto koeficientů náročnosti :

(a) odborný text v českém, slovenském nebo světovém jazyce: koeficient náročnosti 1

(b) matematický text: koeficient náročnosti 3

(c) beletrie, publicistika, žurnalistika, populárně naučný text, film: koeficient náročnosti 0,3

pozn. 3: Pokud se u nějaké položky objevuje upozornění „nelze kombinovat s...“, znamená to, že tyto činnosti se navzájem vylučují (protože v jedné z nich je druhá obsažena, a tedy již ohodnocena hodinovou zátěží). Obecně platí, že činnosti nelze kombinovat a sčítat, pokud se zátěž pro studenta

překrývá. Pokud se zátěž pro studenta překrývá částečně, je potřeba krátit každou jednotlivou činnost poměrným způsobem.

Typ činnosti studenta	Průměrný počet hodin práce studenta	Vysvětlivky
kontaktní výuka	doba strávená v učebně vyjádřená v reálném čase	vyučovací jednotka na FSV je 40 minut, zpravidla je zdvojená, takže 80 minut. Semestr má na FSV tradičně 13 týdnů. Předmět označený 2/0 nebo 0/2 představuje tedy zaokrouhleně 18 hodin kontaktní výuky v reálném čase (40 minut x 2 x 13). Není důležité, zda jde o přednášku, cvičení či seminář. Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
plnění průběžných úkolů	jeden úkol = 3 hodiny	krátké individuální referáty z přečtené literatury (do 30 tiskových stran zpracovávaného textu), počítání příkladů, referování o aktualitách apod. Vzhledem k tomu, že průběžné úkoly nejsou na první hodině a v době „midtermu“ a pravděpodobně ani na poslední hodině, může být maximum na tuto položku 30 hodin .
prezentace / referát	jeden referát = 10 hodin	proslovený referát na cca 15-20 minut prezentovaný ve výuce (využití prezentačního sw typu ppt) + odevzdání v písemné podobě s poznámkovým aparát a citacemi, rozsah cca 6-8 NS (10-13 tisíc znaků s mezerami). Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
kritický výklad	jeden výklad = 15 hodin	recenze či recenzní článek, koncept, překlad odborného textu do 10 tiskových stran a další „interpretační žánry“. Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
seminární práce menší	jedna práce = 30 hodin	5-15 NS (9 – 27 tisíc znaků s mezerami), poznámkový aparát a citace, práce se sekundární literaturou, která není výsledkem práce na projektu (viz dále). Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
seminární práce větší	jedna práce = 50 hodin	16+ stran (28 tisíc znaků s mezerami a více), poznámkový aparát a citace, práce s prameny, která není výsledkem práce na projektu (viz dále). Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
projekt, tvůrčí činnost, praxe	90 hodin (+ případně hodiny z položky „plnění průběžných úkolů“)	aktivní účast v předmětu, který je založen na práci na společném projektu (sběr a analýza, výzkum, práce v terénu, vydávání cvičného periodika, práce ve studiu apod.) nebo na zapojení do praxe. Součástí hodinového ohodnocení může být kontaktní výuka, test i samostatná práce, výstupem seminární práce větší nebo jiný výstup (i opakovaný, např. u vydávání periodika), popřípadě absolvování praxe a zpravidla <u>klasifikovaný zápočet</u> . <i>Tuto položku nelze kombinovat s jinými činnostmi kromě „plnění průběžných úkolů“!</i>
test dílčí	tzv. „midterm“, zařazený zpravidla v šestém nebo sedmém týdnu výuky počet hodin na studium literatury (viz pozn. 2 výše)	test či testy v průběhu semestru (tzv. midterm). Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“.
test závěrečný	počet hodin na studium literatury (viz pozn. 2 výše) + 2 hodiny na vypracování	atestační test uzavírající celý předmět, podmínkou je kombinace více testovacích metod („multiple choice“, odpověď celou větou, esej apod.) . Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
ústní zkouška	počet hodin na studium literatury (viz pozn. 2 výše) + 1 hodina na přípravu a skládání	ústní zkouška uzavírající celý předmět. Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
kombinace test závěrečný + ústní zkouška	počet hodin na studium literatury (viz pozn. 2 výše) + 3 hodiny na vypracování, přípravu a skládání	kombinace testu a následné ústní zkoušky. Nelze kombinovat s položkami „test závěrečný“ a „ústní zkouška“
klausura	90 hodin na studium literatury	písemná práce vypracovávaná – na základě předepsané prostudované literatury – v učebně, a to formou eseje o rozsahu cca 8 stran A4 (psané ručně na řádkovaném archu). Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“
souborná zkouška	počet hodin na studium literatury	komisionální zkouška z více předmětů. Nelze kombinovat s položkou „projekt, tvůrčí činnost, praxe“, max. kreditní ohodnocení 5 kreditů. Do studijního plánu se může zařadit po 4. semestru místo jedné části SZk (viz výše 2.3.). Zařazení souborné zkoušky do studijního plánu záleží na

		rozhodnutí garanta.
bakalářský diplomový seminář	120 hodin (4 kredity)	doba nutná na napsání bakalářské práce (dle platných předpisů min. 35 normostran textu) + seminář + individuální konzultace